

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषद्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ – ୩)

108 Upanishad (Vol – 3)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ୍ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଣ୍ଡିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗଚୂଡ଼ାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ସନ୍ନ୍ୟାସ ଉପନିଷଦ

(Sannyasa Upanishad)

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ନିର୍ବାଣ ଉପନିଷଦ

(Nirvanopanisat / Nirvana Upanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ପୋଡ଼ାମାରି ଗଡ଼, ସାନଖେମୁଣ୍ଡି,

ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା

sesanirbhaya@gmail.com

ନିର୍ବାଣୋପନିଷତ୍ / ନିର୍ବାଣ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ନିର୍ବାଣୋପନିଷତ୍ ॥

ନିର୍ବାଣୋପନିଷଦ୍ଦେବ୍ୟଂ ନିର୍ବାଣାନନ୍ଦତୁଲିନମ୍ ।
ତ୍ରେପଦାନନ୍ଦସାମ୍ରାଜ୍ୟଂ ସ୍ୱମାତ୍ରମିତି ଚିନ୍ତୟେତ୍ ॥

ଓଁ ବାଢ଼େ ମନସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା । ମନୋ ମେ ବାଚି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ । ଆବିରାବୀର୍ମ ଏପି ।
ବେଦସ୍ୟ ମା ଆଶୀଘ୍ନଃ । ଶୁତଂ ମେ ମା ପ୍ରହାସୀଃ । ଅନେନାଧୀତେନାହୋରାତ୍ରାନ୍ ସନ୍ଧ୍ୟାମି ।
ଋତଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ତନ୍ନାମବତୁ । ତଦ୍ଭୁକ୍ତାରମବତୁ ।
ଅବତୁ ମାମବତୁ ବକ୍ତାରମ୍ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଅଥ ନିର୍ବାଣୋପନିଷଦଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମଃ । ପରମହଂସଃ ସୋଽହମ୍ ॥
ପରିବ୍ରାଜକାଃ ପଶ୍ଚିମଲିଙ୍ଗାଃ । ମନ୍ଥୁଥ ଶ୍ଵେତ୍ରପାଲାଃ । ଗଗନସିଦ୍ଧାନ୍ତଃ ଅମୃତକଲ୍ଲୋଲନଦୀ ।
ଅକ୍ଷୟଂ ନିରଞ୍ଜନମ୍ । ନିଃସଂଶୟ ଋଷିଃ । ନିର୍ବାଣୋ ଦେବତା । ନିଷ୍କୁଲପ୍ରବୃତ୍ତିଃ ।
ନିଷ୍ଠେବଲଞ୍ଜାନମ୍ । ଉର୍ଧ୍ୱାମ୍ନାୟଃ । ନିରାଲମ୍ବପୀଠଃ । ସଂଯୋଗଦୀକ୍ଷା ।
ବିୟୋଗୋପଦେଶଃ । ଦୀକ୍ଷାସଂତୋଷପାନଂ ଚ । ଦ୍ୱାଦଶାଦିତ୍ୟାବଲୋକନମ୍ ।
ବିବେକରକ୍ଷା । କରୁଣୈବ କେଲିଃ । ଆନନ୍ଦମାଲା ଏକାନ୍ତଗୁହାୟଂ ମୁକ୍ତାସନସୁଖଗୋଷ୍ଠୀ ।
ଅକଲ୍ପିତଭିକ୍ଷାଶୀ । ହଂସାଚାରଃ । ସର୍ବଭୂତାନ୍ତର୍ବର୍ତ୍ତୀ ହଂସ ଇତି ପ୍ରତିପାଦନମ୍ ।
ଧୈର୍ଯ୍ୟକହ୍ନା । ଉଦାସୀନକୌପୀନମ୍ । ବିଚାରଦଣ୍ଡଃ ।
ବ୍ରହ୍ମାବଲୋକୟୋଗପଟଃ । ଶ୍ରିୟାଂ ପାଦୁକା । ପରେଚ୍ଛାତରଣମ୍ ।
କୁଣ୍ଡଳିନୀବନ୍ଧଃ । ପରାପବାଦମୁକ୍ତୋ ଜୀବନ୍ମୁକ୍ତଃ ।
ଶିବୟୋଗନିଦ୍ରା ଚ । ଖେଚରୀମୁଦ୍ରା ଚ । ପରମାନନ୍ଦୀ ।

ନିର୍ଗତଗୁଣତ୍ରୟମ୍ । ବିବେକଲଭ୍ୟମ୍ । ମନୋବାଗଗୋଚରମ୍ ।
 ଅନିତ୍ୟଂ ଜଗଦ୍ୟଜ୍ଞନିତଂ ସ୍ୱପ୍ନଜଗଦଭ୍ରମଜାଦିତୁଲ୍ୟମ୍ ।
 ତଥା ଦେହାଦିସଂଘାତଂ ମୋହଗୁଣଜାଲକଲିତଂ ତଦ୍ରଜୁସର୍ପବହୁଲ୍ଲିତମ୍ ।
 ବିଷ୍ଣୁବିଦ୍ୟାଦିଶତାଭିଧାନଲକ୍ଷ୍ୟମ୍ । ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣୋ ମାର୍ଗଃ ।
 ଶୂନ୍ୟଂ ନ ସଂକେତଃ ପରମେଶ୍ୱରସତ୍ତ୍ୱା । ସତ୍ୟସିଦ୍ଧୟୋଗୋ ମଠଃ ।
 ଅମରପଦଂ ତସ୍ମିନ୍ନୁପମମ୍ । ଆଦିବ୍ରହ୍ମସ୍ୱପ୍ନବିତ୍ । ଅଜପା ଗାୟତ୍ରୀ ।
 ବିକାରଦଣ୍ଡୋ ଧ୍ୟେୟଃ । ମନୋନିରୋଧିନୀ କହ୍ନା । ଯୋଗେନ ସଦାନନ୍ଦସ୍ୱରୂପଦର୍ଶନମ୍ ।
 ଆନନ୍ଦଭିକ୍ଷାଶୀ । ମହାଶୁଶାନ୍ତେଽପ୍ୟାନନ୍ଦବନେ ବାସଃ । ଏକାନ୍ତସ୍ଥାନମ୍ ।
 ଆନନ୍ଦମଠମ୍ । ଉନ୍ମନ୍ୟବସ୍ଥା । ଶାରଦା ଚେଷ୍ଟା । ଉନ୍ମନ୍ୟ ଗତିଃ ।
 ନିର୍ମଳଗାତ୍ରମ୍ । ନିରାଲମ୍ବପୀଠମ୍ । ଅମୃତକଲ୍ଲୋଲାନନ୍ଦକ୍ରିୟା ।
 ପାଣ୍ଡୁରଗଗନମ୍ । ମହାସିଦ୍ଧାନ୍ତଃ । ଶମଦମାଦିଦିବ୍ୟଶକ୍ତ୍ୟାତରଣେ କ୍ଷେତ୍ରପାତ୍ରପରୁତା ।
 ପରାବରସଂଯୋଗଃ । ତାରକୋପଦେଶଃ । ଅଦ୍ୱୈତସଦାନନ୍ଦୋ ଦେବତା ।
 ନିୟମଃ ସ୍ୱାତ୍ତ୍ୱରିନ୍ଦ୍ରିୟନିଗ୍ରହଃ । ଭୟମୋହଶୋକକ୍ରୋଧତ୍ୟାଗସ୍ତ୍ୟାଗଃ ।
 ପରାବରୈକ୍ୟରସାସ୍ୱାଦନମ୍ । ଅନିୟମକତ୍ୱନିର୍ମଳଶକ୍ତିଃ ।
 ସ୍ୱପ୍ନକାଶବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ୱେ ଶିବଶକ୍ତିସଂପୁଟିତପ୍ରପଞ୍ଚିଚ୍ଛେଦନମ୍ ।
 ତଥା ପତ୍ରାକ୍ଷାକ୍ଷିକମଣ୍ଡଳୁଃ । ଭବାଭାବଦହନମ୍ । ବିଭ୍ରତ୍ୟାକାଶାଧାରମ୍ ।
 ଶିବଂ ତୁରୀୟଂ ଯଜ୍ଞୋପବୀତମ୍ । ତନ୍ମୟା ଶିଖା । ଚିନ୍ମୟଂ ଚୋସ୍ତୃଷ୍ଟିଦଣ୍ଡମ୍ ।
 ସନ୍ତତାକ୍ଷିକମଣ୍ଡଳୁମ୍ । କର୍ମନିର୍ମୂଲନଂ କହ୍ନା । ମାୟାମମତାହଂକାରଦହନମ୍ ।
 ଶୁଶାନ୍ତେ ଅନାହତାଙ୍ଗୀ ନିସ୍ତ୍ରେଗୁଣ୍ୟସ୍ୱରୂପାନୁସନ୍ଦାନଂ ସମୟମ୍ ।
 ଭ୍ରାନ୍ତିହରଣମ୍ । କାମାଦିବୃତ୍ତିଦହନମ୍ । କାଠିନ୍ୟଦୃଢକୌପୀନମ୍ ।
 ଚୀରାଜିନବାସଃ । ଅନାହତମନ୍ତ୍ରଃ । ଅକ୍ରିୟୟୈବ ଭୁଷ୍ମମ୍ ।
 ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରସ୍ୱସ୍ତଭାବୋ ମୋକ୍ଷଃ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମ ।
 ପୁରବଦାତରଣମ୍ । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଶାନ୍ତିସଂଗ୍ରହଣମ୍ ।
 ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଶ୍ରମେଽଧୀତ୍ୟ ବାନପ୍ରସ୍ଥାଶ୍ରମେଽଧୀତ୍ୟ ସସର୍ବସଂବିନ୍ୟାସଂ ସଂନ୍ୟାସମ୍ ।

ଅନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଖଣ୍ଡାକାରମ୍ । ନିତ୍ୟଂ ସର୍ବସଂଦେହନାଶନମ୍ ।
ଏତନ୍ନିର୍ବାଣଦର୍ଶନଂ ଶିଷ୍ୟଂ ପୁତ୍ରଂ ବିନା ନ ଦେୟମିତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ।

ଓଁ ବାଚ୍ଛେ ମନସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା । ମନୋ ମେ ବାଚି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ । ଆବିରାବୀର୍ମ ଏପି ।
ବେଦସ୍ୟ ମା ଆଶୀଘ୍ନଃ । ଶୁତଂ ମେ ମା ପ୍ରହାସୀଃ । ଅନେନାଧୀତେନାହୋରାତ୍ରାନ୍ସନ୍ନଧାମି ।
ଋତଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ତନ୍ନାମବତୁ । ତଦ୍ବକ୍ତାରମବତୁ ।
ଅବତୁ ମାମବତୁ ବକ୍ତାରମ୍ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ନିର୍ବାଣୋପନିଷତ୍ସମାପ୍ତା ॥

